

dr Małgorzata Żochowska

TRANSGRANICZNA INWESTYCJA W MASYWIE ŚNIEŻNIKA JAKO ELEMENT ZAGOSPODAROWANIA TURYSTYCZNEGO

Trzy koncepcje wieży na Śnieżniku z 2013 roku. Opr. Pracownia Projektowa Architektury Krajobrazu „Januszówka” – Bielsko Białą

"Wieża trzech kultur" Projekt odbudowy wieży z 2013 r.

Historyczna wieża na Śnieżniku odegrała duże znaczenie w rozwoju turystyki. Od 2011 r. Gmina Stronie Śląskie i Związek Gmin Śnieżnickich podjęły konkretne starania o odbudowę wieży. Gmina Stronie Śląskie i miasto Králiky w naborze V w terminie 07.2010-06.2011 złożyły po raz pierwszy do Euroregionu Glacensis projekt pt. „Wieża trzech kultur” (Karta projektu...2012), wnioskując o dofinansowanie unijne w ramach funkcjonującego od 2008 r. Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej 2007-2013 Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska (POWT). Jednak projekt został niezatwierdzony. Po raz drugi złożono projekt w naborze VII w terminie 07.2011-06.2012, ale już beneficjentem był Związek Gmin Śnieżnickich. Ten projekt również został zatwierdzony. Przyczyną był fakt, że głównym celem była budowa wieży, a nie opracowanie dokumentacji. Zastanawiano się, co będzie jak wieża powstanie. Dopiero ten sam projekt złożony trzeci raz, w naborze VIII w terminach 01.2012-06.2013, został zatwier-

dzony i otrzymał dofinansowanie unijne w kwocie 30 tys. euro. Trzecie podejście przyniosło dobry rezultat, gdyż we wniosku zmieniono cel na powstanie dokumentacji technicznej odbudowy wieży. Koordynatorem projektu ze strony czeskiej jest starostka miasta Králiky Jana Ponocná, która jest szefem Stowarzyszenia Králický Sněžník oraz burmistrz Stronia Śląskiego Zbigniew Łopusiewicz. Strona polska jest inicjatorem i inwestorem budowy wieży. Wieża ma stanąć na terenie Polski. Strona czeska będzie pomagać w promocji tej inwestycji transgranicznej. Nie istnieje formalna umowa o partnerstwie Związku Gmin Śnieżnickich i Stowarzyszenia Králický Sněžník. Projekt nastawiony jest na efekt transgraniczny. Ma on na celu aktywizację ruchu turystycznego w rejonie Masywu Śnieżnika. Poprzez jego realizację i promocję zwiększyć ma się zainteresowanie tą częścią pogranicza polsko-czeskiego. Efektem projektu ma być poszerzenie oferty turystycznej. Rezultatami projektu jest wykonanie dokumentacji technicznej – projektu budowlanego odbudowy wieży na Śnieżniku oraz uzyskanie w imieniu inwestora pozwolenia na budowę tej inwestycji. Działaniem

uzupełniającym będzie promocja przedsięwzięcia – makieta wieży i artykuł w prasie lokalnej. 19 marca 2012 Związek Gmin Śnieżnickich ogłosił przetarg na wykonanie dokumentacji odbudowy wieży na Śnieżniku, w ramach projektu „Wieża Trzech Kultur”. Zgłosiło się 5 wykonawców z ofertami:
– Rysy Architekti – Nowa Iwiczna, woj. mazowieckie
– Pracownia Architektury „Forma” Sp. z o.o. – Blachownia, woj. śląskie
– MD Projekt Małgorzata Krajnik – Kłodzko, woj. dolnośląskie
– Karpla Consulting Sp. z o.o. – Kraków
– Pracownia Projektowa Architektury Krajobrazu „Januszówka” – Bielsko Białą

Przetarg wygrała „Januszówka” (<http://www.januszowka.pl>), która ma duże doświadczenie w realizacji projektów publicznych oraz przedstawiła najkorzystniejszą ofertę cenową, która to przesądziła o wyborze.

W ramach mikroprojektu „Wieża trzech kultur” 19.09.2012 r. odbyło się spotkanie w sprawie zapoznania się z trzema wariantami koncepcji odbudowy wieży na Śnieżniku i wyboru jednej z nich do realizacji. Trzy koncepcje przedstawił Rafał

Kozłowski z pracowni architektury „Januszówka”. Na spotkaniu było obecnych 36 osób reprezentujących władze lokalne i różne instytucje, do których trafiły zaproszenia pisemne:
– Związek Gmin Śnieżnickich z siedzibą w Bystrzycy Kłodzkiej,
– Nadleśnictwo w Międzyzlesiu i Łądku-Zdroju,
– Śnieżnicki Park Krajobrazowy z siedzibą w Strachocinie,
– Pracownię Projektową Architektury „Januszówka” z Bielska Białej z czeskiej strony z CHKO (w Czechach odpowiednik PK w Polsce)
– Zespołu Parków Krajobrazowych – władze Starého Mesta
– władze woj. ołomunieckiego,
– władze Králik
– Euroregion Glacensis.

Spotkanie odbyło się w budynku byłego dworca PKP, który obecnie pełni funkcję Centrum Edukacji, Turystyki i Kultury w Stroniu Śląskim (CETiK), a prowadził je burmistrz Stronia Śląskiego Zbigniew Łopusiewicz. Uczestnicy wypowiedzieli się na temat koncepcji odbudowy wieży na Śnieżniku oraz kierunku, w którym należy zmierzać przy ewentualnej odbudowie wieży. Wybrano jeden z modeli wieży, koncepcję III. Nie było w tej sprawie głosowania.

Koncepcja I

Platforma widokowa wieży umieszczona została na poziomie terenu oraz w kondygnacji –1. Platforma pełni jednocześnie funkcję fundamentu wieży technicznej, zwieńczonej górną głowicą optyczną peryskopu. Tam też znajduje się zespół kamer i oświetlenie lotnicze. W tym obiekcie krajobraz podziwiamy:

a. za pomocą peryskopu, stojąc na środku pomieszczenia i obracając okularom peryskopu.

b. dzięki kamerom, na ścianie monitorów wypełniających wewnętrzny obwód rotundy.

Konstrukcja żelbetowo-stalowa, z wykorzystaniem rumowiska po starej wieży. Nocne efektowe oświetlenie laserowe, zaznaczyłoby w realnej przestrzeni 3D, obrys starej wieży.

Koncepcja II

Budowla stalowa, na planie trójkąta, wieńczona platformą widokową. Konstrukcję opłata osnowa z siatek stalowych, podkreślająca lekką, ale industrialną wizję obiektu. Siatka stanowi jednocześnie zabezpieczenie przebywających tam zwiedzających. Jako jedyny z trzech wariantów, nie umożliwia lokalizacji dodatkowych funkcji wymagających zamkniętych pomieszczeń.

Koncepcja III

Koncepcja III, którą wybrano jest najbardziej zbliżona do pierwotnego i najkorzystniejszy dla środowiska, możliwa do zaakceptowania przez Wojewódzką Radę Ochrony Przyrody. Trzon przyziemia i jednocześnie dolny odcinek komunikacji pionowej, w obudowie z miejscowego kamienia (rumowisko po starej wieży). Komunikacja pionowa schodami stalowymi, nad częścią kamienną w tubusie szklanym. Wieża zwieńczona tarasem w obudowie szklanej. Konstrukcja stalowo żelbetowa, taras zadaszony, lokalizacja w bezpośredniej bliskości fundamentu starej budowli (Rafał Kozłowski pracownia Januszówka).

Planowana rekonstrukcja będzie nawiązywać charakterem i skalą do zniszczonego zabytku. Również wysokość będzie na ponad 30 metrów z tarasem widokowym. Obiekt umożliwi na przebywanie w nim jednocześnie do 150 osób. Zgodnie z założeniami obiekt po-

winien być zbudowany w technologii zapewniającej odporność na trudne warunki klimatyczne panujące na szczycie Śnieżnika, przy maksymalnym wykorzystaniu materiału pochodzącego z wysadzenia historycznej budowli, jednak większość elementów konstrukcji będzie montowana poza kopułą Śnieżnika i transportowana śmigłowcem na miejsce montażu. Łądownisko najprawdopodobniej będzie znajdować się w rejonie parkingów ośrodka Czarna Góra.

Podstawy formalno-prawne odbudowy wieży

Podstawy formalno-prawne w procesie inwestycyjnym odbudowy wieży widokowej na Śnieżniku są bardzo ważne, ale zarazem jest ich dużo i trudne w realizacji. Należy do nich w kolejności:

1. Wszczęcie postępowania w sprawie Decyzji Środowiskowej, którą rozpoczyna Burmistrz Stronia Śląskiego na wniosek Związku Gmin Śnieżnickich.

2. Określenie zakresu Raportu Oddziaływań na Środowisko przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu (RDOŚ).

3. Opracowanie Raportu Oddziaływanie na Środowisko Masywu Śnieżnika i gminy Stronie Śląskie planowanego przedsięwzięcia przez zleconą firmę. Raport stanowi podstawę do wydania Decyzji Środowiskowej. Dotyczy on też prognozy oddziaływania tego przedsięwzięcia na środowisko w dalszej perspektywie, przy przyjętych rozwiązaniach lokalizacyjnych i technicznych, ze szczególnością i dokładnością odpowiednią do posiadanych danych (Raport..., 2013).

4. Uzgodnienia transgraniczne będące elementem Raportu Oddziaływanie na Środowisko wydane przez RDOŚ i przeprowadzane na szczeblu Ministerstw ds. Środowiska Republiki Czeskiej (RCz) i Rzeczypospolitej Polskiej (RP). Po uwzględnieniu uwag porządkowych strony czeskiej i po stosownej korekcie ponownie dokument przetłumaczono na język czeski i raport trafił ponownie do strony czeskiej.

5. Akceptacja Raportu Oddziaływanie na Środowisko przez RDOŚ.

6. Wydanie Decyzji Środowiskowej na realizację inwestycji przez Burmistrza Stronia Śląskiego. Oczekuje się na tę decyzję, postępowanie środowiskowe trwa od 2010 r., ona implikuje dalsze postępowanie, czyli budowę wieży. Załączni-

kiem do postępowania o wydanie DŚ jest Raport Oddziaływanie na Środowisko.

7. Decyzja Lokalizacyjna Inwestycji Celu Publicznego wydana przez Burmistrza Miasta Stronie Śląskie.

8. Prawomocne pozwolenie na budowę inwestycji wydane przez Starostwo Powiatowe w Kłodzku.

9. Obecnie postęp w pracach nad stroną formalno-prawną jest już bardzo duży i oczekuje się na Decyzję Środowiskową, ona bowiem implikuje dalsze postępowanie czyli budowę wieży. Powyższe wynika z faktu, iż teren inwestycji leży w obrębie obszaru Natura 2000, bezpośrednio przy granicy z Republiką Czeską, dlatego odbudowa wieży widokowej zlokalizowanej w odległości kilku metrów od granicy państwa może wiązać się z transgranicznym oddziaływaniem na środowisko (przynajmniej na etapie budowy), co uwzględniono w tym opracowaniu.

Argumenty przemawiające za inwestycją (L. Kawecki, 2013)

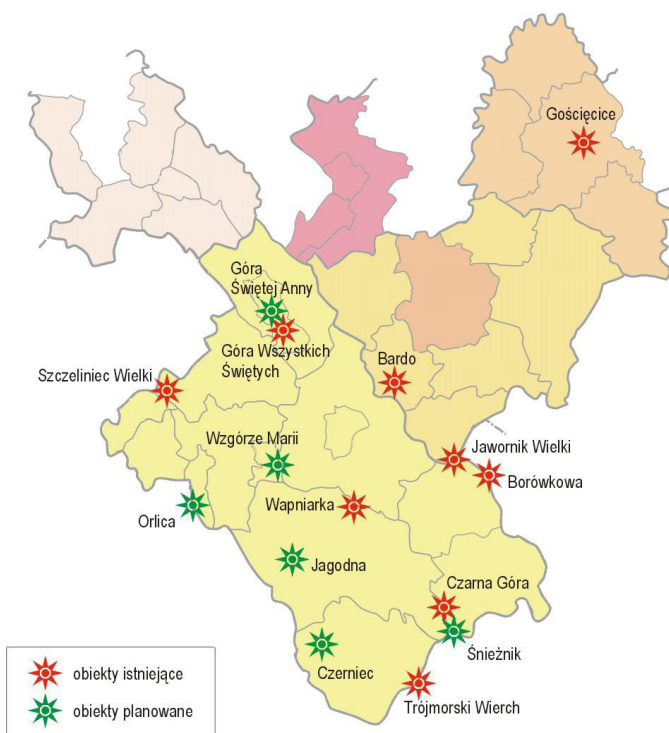
Historyczny – odbudowa wieży, która tu istniała i była symbolem regionu, marketingowy – zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy Stronie Śląskie i regionu, wizerunek, symbol, marka regionu, produkt turystyczny po polskiej i czeskiej stronie, środowiskowy –

sam w sobie Śnieżnik jest bardzo atrakcyjny, ale skupienie (skanalizowanie) ruchu turystycznego wokół wieży i na samych szlakach nieuniknione i konieczne, przyczyni się do poprawy środowiska Masywu Śnieżnika; rozpoznawalności szczytu Śnieżnika, wieża byłaby widoczna z różnych miejsc (podobnie jak są rozpoznawalne Czarna Góra, Trójmorski Wierch, Jawornik, Borówkowa, Wapniarka, po czeskiej stronie np. Pradziad), transgraniczności – inwestycja jest ważnym elementem współpracy polsko-czeskiej w Euroregionie Glacensis.

Przykłady opinii przeciwnych odbudowie wieży (<http://forum-pttk.pl/index.php?co=watek&w=21875>)

- drogie przedsięwzięcie
- duże nasycenie wieżami widokowymi
- „demolowanie” krajobrazu naturalnego
- potrzeba ciągłej konserwacji
- kopuła Śnieżnika bezleśna, las nie zasłania dalekiego widoku
- nie będzie zarabiać na siebie
- brak restauracji, kolejki linowej
- gigantomania na szczycie Śnieżnika.

Wśród budowli wznoszonych w górach specjalnie dla turystów szczególnie miejsce zajmują wieże

Wybrane dominanty turystyczne krajobrazu otwartego Euroregionu Glacensis – efekt realizacji projektów. Źródło: Żochowska M., Marek A., Tylman I., 2012

widokowe. Mogą one być obecnie ważnym elementem bazy towarzyszącej podnoszącej atrakcyjność terenu. Poniższa rycina 4. pokazuje rozmieszczenie wież istniejących i planowanych na Ziemi Kłodzkiej.

Mając na uwadze złożoną problematykę odbudowy wieży na Śnieżniku zwrócono się o wyrażenie opinii (wywiady) w tej sprawie do przedstawicieli władzy lokalnej, instytucji związanych z terenem oraz naukowców, na potrzeby niniejszego opracowania.

Prof. dr hab. Krzysztof R. Mazurski - autor monograficznej „Historii turystyki sudeckiej”

„Góry są obecnie jednym z ostatnich obszarów, w które udają się ludzie w poszukiwaniu naturalnego otoczenia i przyrody. Wszelkie konstrukcje, a zwłaszcza na wyeksponowanych miejscach, jak szczyty czy grzbiety, silnie zakłócają ich piękno i stanowią dysharmoniczny akcent w krajobrazie. Stawianie wież w Sudetach zainicjowali i rozwinęli Niemcy dla wzbudzenia i zwiększania ruchu turystycznego – zjawisko zupełnie obce polskiej tradycji użytkowania Beskidów czy Karpat w ogóle. Stąd pomysł budowy wieży pod wyдуманymi argumentami uważam za całkowicie chybiony. Góry nie potrzebują dodatkowej ozdoby!”

mgr Maciej Awizeń Starosta Kłodzki

„Spotykaliśmy się sytuacją, że powrót do kwestii historycznej jest kłopotem, ale zdecydowana mniejszość wyraża opinię, że była wieża na Śnieżniku, to symbol niemieckości. W związku z tym nie wszystkim odpowiada projekt budowy wieży na Śnieżniku. W moim odczuciu odbudowa wieży na Śnieżniku, to odbudowa atrakcji turystycznej i kulturowej. Bo tak kiedyś przecież służyła turystom i była bardzo popularna. Na Ziemi Kłodzkiej są liczne inicjatywy odbudowy i modernizacji wież widokowych. Wpisują się one w nurt wspinania się wyżej, jak ta sroka, żeby zobaczyć więcej. Nawiazanie do tego co robili poprzednicy, to jakaś ciągłość. Jestem drugim pokoleniem, które wzrastało w kulturze czeskiej, niemieckiej i polskiej – to jest część mojego dzieciństwa. Nowa wieża, to nawiązanie do dzieciństwa, ale też atrakcja turystyczna i kulturowa. Odnośnie finansów, to duże

wyzwanie – służę pomocą w tej inicjatywie.”

mgr Zbigniew Łopusiewicz Burmistrz Miasta i Gminy Stronie Śląskie

„Budowa wieży na Śnieżniku to „droga przez mękę”. 10 lat już trwa ją zmagania w tej kwestii. Bardzo trudno było uzgodnić z ówczesnym Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody możliwości odbudowy wieży widokowej na Śnieżniku o typie wieży „cieplej” z mediami. Nie można było przeforsować tego pomysłu, zdecydowano się więc na wieżę „zimną”. Wcześniej zanim złożono i dokonano ustaleń z RDOŚ, gmina zleciła Raport oddziaływania na środowisko, trwało to 3 lata, to opóźniło uzyskanie dokumentacji i pozwolenia na budowę.

Decyzja o wyburzeniu wieży na Śnieżniku w 1973 r. była błędna, można było przeznaczyć fundusze na jej remont i modernizację. Na szczycie Śnieżnika pozostała kupa kamieni, która psuje ten krajobraz i stosunki tam panujące. Szczyt był wówczas rozpoznawalny. Widok roztaczał się na Bardo, Otmuchów, od Polanicy do Kłodzka i na stronę czeską. Wierchowina Śnieżnika jest kopułą płaską. Ludzie rozchodzą się po całej kopule. Budowa wieży, to skanalizowanie trasy turystów. Ważną decyzję podjął Wojewoda Dolnośląski, o skomunalizowanie, czyli przekazanie tej działki Skarbu Państwa na własność gminie Stronie Śląskie, należy podkreślić, że Lasy Państwowe były temu przeciwnie. Gdyby działka nie przeszła na własność gminy, to gmina nie mogłaby zacząć starań o odbudowę wieży widokowej. Działka nie ma drogi dojazdowej, dojście mogłoby stanowić Droga Marianny, jest ona jednak bardzo zniszczona przez erozję i wody, wymaga uporządkowania, ale nie jako droga asfaltowa. Koszty odbudowy wieży w przyszłości są jeszcze nieznanne. „Gra warta świeczki” – wróci symbol, nie tylko inwestycja potrzebna gminie, ale i całej Ziemi Kłodzkiej.”

mgr Lech Kawecki koordynator projektu ze strony polskiej – inspektor ds. gospodarki komunalnej i ochrony środowiska w UMiG w Stroniu Śląskim:

„Pierwszym krokiem od 2010 r. jest postępowanie środowiskowe. Decyzja o warunkach zabudowy

znajduje się w Urzędzie Gminy w Stroniu Śląskim. Pierwsze podejście do budowy to tzw. budowa „wieży ciepłej”, na co Wojewódzki Konserwator Przyrody nie wyraził zgody. Gmina Stronie umorzyła wtedy postępowanie. Dlatego podjęto procedury budowy tzw. „wieży zimnej”. Następnie powstał Związek Gmin Śnieżnickich, któremu łatwiej było uzyskać fundusze unijne. Stało na tym, że przyczynił się do opracowania koncepcji „wieży zimnej”, stanowiącej jedynie punkt widokowy. Główny argument budowy wieży, jest taki, że przyczyni się do ochrony Śnieżnika. Czesi jednoznacznie stwierdzili, że nie ma u nich możliwości budowy wieży, jest to nierealne. Nie mają działki pod budowę, gdyż byłoby to na terenie leśnym, służby ochrony środowiska nie pozwoliłyby na to. Strona czeska mocno kibicuje budowie wieży. Jeśli już wieża zostanie wybudowana, wstęp będzie płatny, ktoś musi to dozorować. Jest pomysł umiejscowienia tu placówki GOPR. Pieniądze na projekt założy Związek Gmin Śnieżnickich z budżetu czterech gmin. Początkowy termin realizacji projektu był do 31.05.2013 r. Beneficjent złożył jednak prośbę do Euroregionu Glacensis o przedłużenie terminu realizacji do końca roku 2013 i otrzymał akceptację. W tym celu zawarto umowę (Umowa...) z wykonawcą, którym jest Pracownia Projektowa Architektury Krajobrazu „Januszówka” w Bielsku-Białą w woj. śląskim. Pracownia oprócz wykonania dokumentacji musi uzyskać niezbędne pozwolenia i uzgodnienia.”

mgr Mieczysław Krywieńko Nadleśniczy Nadleśnictwa Łądek-Zdrój w Strachocinie

„Mój pogląd jest niezmienny od wielu lat – mimo pewnych konfliktów, bo to teren rezerwatu ścisłego – jestem za odbudową wieży widokowej na Śnieżniku. Ten pomysł wspierałem, i wspieram Burmistrza Stronia Z. Łopusiewicza w jego próbie realizacji i takich zapaleńców którzy porządkowali kopułę Śnieżnika. Brałem udział w spotkaniach i opiniowałem odbudowę wieży. Jest to znane miejsce i często odwiedzane, ale są straty w roślinności, bo kopuła rozległa. Jest to jedna z największych atrakcji. Są oczekiwania ze strony turystów, żeby była ta wieża. Powinna być wieża nie tylko zimna, ale ciepła – z mini schroniskiem, muzeum przyrodniczo-historyczno-geograficznym jakie tam było za dawnych czasów. Jest taka

potrzeba społeczna. Bardzo dobrze, że jest taka inicjatywa i nie skończy się tylko na projekcie. Wróci symbol, znana wizytówka Ziemi Kłodzkiej, druga jest róża kłodzka. Aktywnie uczestniczyłem w turystyce, wspinałem się na tę historyczną wieżę i oglądałem panoramę. Decyzję o wyburzeniu podjął naczelnik Marian Snopkowski. Zdecydował o losie tej wieży. Obiekt wieży wymaga mecenasa, bo to inne środki niż dochody z użytkowania wieży. Im więcej tych obiektów, tym więcej będą chronione. Z takim obiektem położonym w tak ekstremalnych warunkach jedna osoba sobie nie poradzi, tu muszą być pieniądze z zewnątrz, nie wystarczą ewentualne dochody za bilety, muszą być przeznaczane inne środki.”

mgr Irena Foremnik Od 1999 r. związana ze Śnieżnickim Parkiem Krajobrazowym z siedzibą w Strachocinie gmina Stronie Śląskie

„Stara wieża na Śnieżniku była bardzo piękna. Może powstać nowa, ale powinna być wyjątkowa, żeby była magnesem przyciągającym turystów. Koncepcja odbudowy wieży jest, ale martwej-zimnej. Zimna wieża będzie od początku niszczała. Można wykorzystać alternatywne źródła energii. Należycenie na kopule Śnieżnika jest dobre, można zastosować panele słoneczne, może to kontrowersyjne. Takie rozwiązanie jest w Świebodzinie. Jednym się podoba, drugim nie. Wyeksponowałabym retencję. Schronisko pod Śnieżnikiem ma własną turbinę poniżej 500 metrów w dół wzdłuż potoku. Można by zastanowić nad alternatywnymi źródłami energii. Do budowy schroniska można by wykorzystać gnejsy śnieżnickie, łupki, skały z Kletna. Wieża pozwoli na ukierunkowanie ruchu, turyści zdeptują borówczyska bażynowe, mech torfowiec, kosówkę. Kosówka jest od ponad 100 lat, a więc nie jest tu ona obca. Poprawia retencję, wiąże glebę, zapobiega erozji. Dosadzają limbę, podnosi ścianę lasu... Należy stworzyć w wieży muzeum, albo salę trzech narodów. Wieża pozwoli umiejscowić turystom Śnieżnik, ludzie to chwalą.”

Wieża widokowa blisko Jaskini Niedźwiedziej, ale nie zagrażała jej. Jaskinia będzie służyć na wiele pokoleń. Cała góra Strona nad jaskinią, wywierzyńska, ponory, cała góra poręta. Kosodrzewina – mówi

się, że jest tutaj obcego pochodzenia, ale od 100 lat więc prawie udomowiona. Dzięki temu nie mamy erozji, lawin błotnych. Dosadzana jest kosodrzewina bądź limba.(...) Jest tu też mech torfowiec. Przyroda się zabliznia, nie widzę tych zagrożeń tutaj po wybudowaniu wieży. Gnejsy śnieżnickie i łupki gierałtowskie można wykorzystać do budowy. Jeśli byłaby wieża, to ruch byłby też większy, może Jacek Fastnacht powinien udostępnić turystom wtedy większe zaplecze gastronomiczno-noclegowe w schronisku pod Śnieżnikiem?”

Horst Ulbrich od 2010 r. przewodniczący Deutsche Sozial – Kulturelle Gesellschaft in Glatz (Niemieckie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne w Kłodzku)

„Oczywiście jestem za odbudową wieży trzech kultur na Śnieżniku. Wieża na Śnieżniku była zawsze symbolem regionu, była bardzo często widywana na widokówkach. Czy miałyby być to wieża zimna, czy ciepła? To ważne pytanie z punktu widzenia kosztów odbudowy i kosztów dalszej eksploatacji i utrzymania wieży. Powinno się na początku zrobić kalkulację samej odbudowy jak i dalszych kosztów utrzymania. To kwestia strategii, podejścia długoterminowego. Warto by w perspektywie rozważyć możliwość transportu ludzi na szczyt Śnieżnika, np. transport kołowy, być

może turystyka konna. A może kolejka linowa? Utrzymanie wieży to też kwestia środków finansowych z zewnątrz, z samych biletów wstępu i przy takim usytuowaniu wieży należy ją finansować z zewnątrz”.

mgr Renata Surma Burmistrz Bystrzycy Kłodzkiej:

„Wierzę w wieżę. To wspinała wiadomość dla wszystkich miłośników Kotliny Kłodzkiej! Dokumentacja odbudowy wieży widokowej na Śnieżniku jest już prawie na ukończeniu. Popieram planowaną inwestycję i nie mogę się nadziwić, że 40 lat temu można było dopuścić do zniszczenia takiej atrakcji turystycznej. „Wieża Trzech Kultur” to najlepsza nazwa dla tej budowli, bo to miejsce związane z historią Polski, Niemiec i Czech. Przez blisko 200 lat miłośnicy wędrowek górskich, przede wszystkim obywatele tych państw, wspinali się na szczyt Śnieżnika, by podziwiać piękno naszych krajobrazów i poznać unikalną przyrodę. Jestem przekonana, że inwestycja zwiększy zainteresowanie turystów z kraju i zagranicy, co oczywiście przełoży się na poprawę budżetu gmin śnieżnickich. Przygotowanie tego przedsięwzięcia trwało ponad rok, a wykonawca – Pracownia Projektowa Architektury Krajobrazu z Bielska-Białej musiała opracować nie tylko kilka wariantów koncepcji,

projekt wykonawczy, specyfikacje techniczne i kosztorysy oraz uzyskać prawomocne zezwolenie na budowę, a nawet zrobić makietę wieży wraz z otoczeniem terenu w skali 1:30. Będzie można ją obejrzeć, wraz z planami i archiwalnymi fotografiami podczas planowanej z tej okazji wystawy. Dokumentacja powstała na zlecenie Związku Gmin Śnieżnickich z siedzibą w Bystrzycy Kłodzkiej, organizacji skupiającej przedstawicieli władz Bystrzycy Kłodzkiej, Stronia Śląskiego i Międzylesia, którzy podjęli decyzję o odbudowie tak charakterystycznej dla tego miejsca budowli”.

To szczególna lokalizacja inwestycji bo na szczycie Śnieżnika, który jest wyróżniony ze względu na wysokość, wymaga analizy ewentualnych zagrożeń dla środowiska przyrodniczego. Mając na uwadze przytoczone powyżej opinie oraz kwerendę dokumentów formalno-prawnych odbudowy wieży, źródeł oraz argumenty za i przeciw wieży nie widać możliwości zaistnienia konfliktu społecznego, dostrzega się po wielu latach realną szansę wspólnej polsko-czeskiej realizacji przedsięwzięcia. Śnieżnik jest magnesem dla turystów, a inwestycja przyczyni się bardziej do ochrony przyrody, gdyż skanalizuje ruch na szczycie. Według dokumentów transport materiałów helikopterem bez konieczności budowy drogi, brak kolektora odprowadzającego ścieki nie zaburzy istniejących tu

walorów przyrodniczych. Dodatkowo podczas robót przywróci się do właściwego stanu szlak turystyczny od Schroniska PTTK na szczyt Śnieżnika. Zadbano również, aby po zakończeniu budowy przeprowadzić prace rekultywacyjne na tym terenie, prowadzące do likwidacji szkód w środowisku. Pomysł bardzo podoba się turystom i mieszkańcom.

Podsumowanie

Pomysł odbudowy wieży na Śnieżniku powracał co jakiś czas, nie przynosząc rezultatów. Obecnie jest duża szansa, że jedna z największych atrakcji turystycznych w regionie będzie odbudowana bez konfliktu z przyrodą. Przed wojną wieża spełniała prawidłowo swoją turystyczną funkcję, należy przypuszczać, że taką rolę będzie spełniała po odbudowaniu. Wieża na Śnieżniku może wpłynąć na ożywienie turystyki transgranicznej w rejonie Masywu Śnieżnika, podobnie jak w wypadku wieży na Borówkowej w Górach Żłoty. Ta inwestycja, to efekt współpracy transgranicznej w Euroregionie Glacensis oraz dużej aktywności jego członków, zwłaszcza gmin południowej części Ziemi Kłodzkiej.

Materiał ukazał się w publikacji "Turystyka na pograniczu polsko-czeskim" pod red./M. Babińskiej, wyd. Uczelniane PWSZ im Angelusa Silesiusa, Wałbrzych 2015, s.59-82

Bibliografia:

1. Czechowicz B., 2001, Sztuka i historiografia Ziemi Kłodzkiej. Przykłady kilku sprzężeń zwrotnych, Kłaski Sbornik, IV, s. 143-162.
2. Dziedzic M., 2013, Kłodzkie Towarzystwo Górskie 1881-1945, Wyd. Quasestio, Wrocław, s. 212.
3. Franczukowski Z., 1997, Śnieżnickiej Baszty Fundacja... i co dalej?, Ziemia Kłodzka nr 80/81, s. 6-7.
4. Furmankiewicz M., 2011, Kartki z dziejów domu myśliwskiego na Czarcm Goni pod Śnieżnikiem, Pielgrzymy. Informator krajoznawczy poświęcony Sudetom, SKPS, Oddział PTTK przy Politechnice Wrocławskiej, Wrocław, s. 31-38.
5. Furmankiewicz M., Potocki J., 2004, Przyroda a gospodarka – konflikty ekologiczne w zagospodarowaniu przestrzennym Sudetów, Konflikty w gospodarowaniu przestrzenią, Jelenia Góra, Muzeum Przyrodnicze, s. 10.
6. Giża W., 2013, Rośliny chronione ziemi kłodzkiej, Wyd. Gissa Wojciech Giża, Złoty Stok, wojgiz@gmail.com
7. Igielski W., 1974, Śnieżnik Kłodzki, Kalendarz Wrocławski 1974, Towarzystwo Miłośników Wrocławia, s. 206-210 (biblioteka na Piasku we Wrocławiu).
8. Karta projektu „Wieża trzech kultur. Wykonanie dokumentacji odbudowy Wieży widokowej na Śnieżniku” 2012 r., Biuro Euroregionu Glacensis w Kłodzku.
9. Koranda Vítězslav, 2004, Dějiny turistiky na Staroměstsku, Wydawnictwo Ofitis, Ústí nad Orlicí
10. Kosiński W., Setkowiak B., 1977, Śnieżnik – organizacja przestrzenna wypoczynku, s.167-184 [w] red. Aleksander Kornak, Turystyka w Sudetach II, Prace Karkonoskiego Towarzystwa Naukowego, Nr 10, Jelenia Góra.
11. Kosiński W., 1996, Projekt odbudowy wieży na Śnieżniku, Ziemia Kłodzka Nr 75, s. 22-23.
12. Kosiński W., Setkowiak B., 1977, Wytoczne w zakresie planowania przestrzennego i ochrony środowiska w rejonie Śnieżnika, Politechnika Krakowska.
13. Kozarowicz H., Panasiwicz Z., 1976, Problemy aktywizującej funkcji turystyki w mikroregionie zaołanym gospodarczym na przykładzie koncepcji zagospodarowania Masywu Śnieżnika s. [w] Borys T. (red.), Turystyka w Sudetach, Prace Karkonoskiego Towarzystwa Naukowego, Nr 5, Jelenia Góra.
14. Krajewski P., Raszka B., 2011, Śnieżnicki Park Krajobrazowy, Wydawnictwo Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych we Wrocławiu, Wrocław.
15. Leniartek M. K., Pustelnik R., 1995, Koncepcja Aktywizacji Gospodarczej Gmin Łądek Zdrój i Stronie Śląskie, Kłodzko-Wrocław, Urząd Miasta i Gminy w Stroniu Śląskim.
16. Malinowski Cz., Martynowski W., 1977, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Obszaru Rekreacyjnego Śnieżnik, Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Wałbrzychu.
17. Martynowski W., 1995a, Fundacja Śnieżnickiej Wieży Widokowej ma wybrane władze, Ziemia Kłodzka, Nr 65, s.8.
18. Martynowski W., 1995b, Utworzono Fundację Śnieżnickiej Wieży Widokowej, Ziemia Kłodzka, Nr 67, s. 24.
19. Martynowski W., 2004, Studium możliwości wykorzystania strefy szczytowej Śnieżnika dla ruchu turystycznego, folder, Kłodzko.
20. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zespołu jednostek osadniczych kompleksu rekreacyjnego Śnieżnik, O. Chmielewski, B. Kubicz, B. Węgiełek, A. Ziemiński, 1973, Instytut Turystyki, Warszawa, niepublikowane.
21. Plan zagospodarowania przestrzennego Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego, Spółka z o.o. DOMEX, Kraków, 1992
22. Pracownia Projektowa Architektury Krajobrazu „Januszówka” - Bielsko Biala (<http://www.januszowka.pl>), 10.10.2013 r.
23. Raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko pod kier. W. Jankowskiego, Wrocław, 2013 r.
24. Rekomendacja 1 Starostwa Powiatowego w Kłodzku, 29 marca 2010 r., Urząd Miasta i Gminy Stronie Śląskie.
25. Rekomendacja 2 Stowarzyszenia Gmin Ziemi Kłodzkiej, 29 marca 2010 r., Urząd Miasta i Gminy Stronie Śląskie.
26. Skrzężyna J., 2005, Koncepcja zagospodarowania wykorzystania Masywu Śnieżnika dla rozwoju ruchu turystycznego w kontekście jego waloracji przyrodniczej i obowiązujących uwarunkowań prawnych, Wydział Środowiska i Rolnictwa-Oddziału Zamiejscowego w Wałbrzychu Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu, niepublikowane.
27. Staffa M. (red.), 1993, Słownik geografii turystycznej Sudetów, tom 16, Masyw Śnieżnika, Góry Bialskie, Wydawnictwo PTTK „KRAJ”, Warszawa.
28. Strategia Rozwoju Powiatu Kłodzkiego, 2001, Starostwo Powiatowe w Kłodzku
29. Śnieżnik Kłodzki-Kralický Sněžník, Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego, 2000, Związek Gmin Śnieżnickich, Wrocław, s. 22.
30. Trybuna Wałbrzyska z dnia 30.12.1986 r., 15.01.1987 r.
31. Willand M., 2000, Koncepcja zagospodarowania przestrzennego Śnieżnika Kłodzkiego - Kralickiego Śnieżnika, Biuro Urbanistyczne ECOLAND, Wrocław, niepublikowane.
32. Zagospodarowanie Przestrzenne Masywu Śnieżnika, 2002, Ziemia Kłodzka, nr 137-138, s. 46-47.
33. Wywiad z K. R. Mazurskim, M. Awizaniem, R. Surmą, Z. Łopusiewiczem, L. Kaweckim, I. Foremnik, M. Krywieńko, W. Jankowskim, maj, 2013 r.
34. Zochowska M., 2008, Południowa część Ziemi Kłodzkiej - problemy rozwoju, Związek Gmin Śnieżnickich, Bystrzyca Kł.
35. Zochowska M., Marek A., Tylman I., 2012, Dominanty turystyczne krajobrazu otwartego Euroregionu Glacensis powstałe w wyniku współpracy transgranicznej, red. J. Łach, A. Zaręba, [w:] Studia Krajobrazowe. Krajobrazy zdefiniowane - znaki i symbole w krajobrazie, t. III, s. 349-374., Wydawca Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego UW, Wrocław, <http://forum-pttk.pl/index.php?co=watek&w=21875> opinie o odbudowie wieży na Śnieżniku (5.01.2005)